

Leefstijl

Sociaal-emotionele vaardigheden
voor het primair onderwijs

Handleiding groep 5

Colofon

Uitgeverij: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Auteurs: Odile van Eck, Sabien Onvlee
Redactie: Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
Inhoudelijke redactie: Marleen Blokhuis
Advies en media-educatie: Dr. Martine F. Delfos,
Advies: Dr. Clementine van Eck en Delano Mc Andrew
Vormgeving: Van der Eijk Grafisch Ontwerp
Illustraties: Bart Kranenburg, Mirèn van Alphen
Drukwerk: Scan Laser, Zaandam

Docentenhandleiding Leefstijl voor primair onderwijs groep 5

Feedback

Corinne Boswijk
 Bas Wesseling
 Heinnie Kieft
 Hilde Teunen
 Marry van der Aa
 Rianne Vervoorn

Met dank aan:

St. Willibrordusschool, Bakel
 Rehobothschool, Nijkerk
 Stoklandschool, Son en Breugel
 De Korenaar, Eindhoven
 De Letterbeam, Heerenveen
 Het Kompas, Heerenveen
 De Uilenbrink, Veghel

ISBN: 978 90 3720 707 1

NUR: 194

Trefwoord: leermiddelen; sociaal-emotionele ontwikkeling primair onderwijs

Copyright © 2011 Uitgeverij Edu'Actief b.v. Meppel
 Postbus 1056
 7940 KB Meppel
 Tel.: 0522-235235
 Fax: 0522-235222
 E-mail: info@edu-actief.nl
 Internet: www.edu-actief.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, microfilm, fotokopie of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
 No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb. 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (Postbus 3060, 2130 KB) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Handleiding groep 5

Inhoud handleiding groep 5

Thema 1	De groep? Dat zijn wij!	85
Les 1	Daar ben ik weer!	87
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	90
	2. Bewegende namen	90
	3. Geef me de vijf	90
	4. Hand in hand	90
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Dit ben ik!.....	91
Les 2	Samen sterk	93
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?	96
	2. De groep? Dat zijn wij!.....	96
	3. In de rij.....	96
	4. Het raadsel der dieren	97
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Wie zit er in mijn klas?	98
<i>Kopieerblad 1</i>	Het raadsel der dieren.....	99
Les 3	Dat spreken we af!	101
<i>Activiteiten</i>	1. Stuitbal	104
	2. Waar gaat deze les over?	104
	3. Oké of niet?.....	104
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Dat spreken we af!	105
<i>Media-educatie</i>	Computerregels.....	105
Les 4	Vrienden?	107
<i>Activiteiten</i>	1. Maatjes	110
	2. Waar gaat deze les over?.....	110
	3. Vrienden?.....	111
<i>Verwerking en afronding</i>	4. De Kinderspelen van Brueghel	111
<i>Media-educatie</i>	Lekker ouderwets.....	112
<i>Kopieerblad 1</i>	De Kinderspelen' van Pieter Bruegel	113
<i>Kopieerblad 2</i>	Legenda bij de zwart-wit plaat 'kinderspelen'	114

Thema 2	Praten en luisteren.....	115
Les 1	Moet je horen!.....	117
<i>Activiteiten</i>	1. Het kikkerconcert.....	120
	2. Waar gaat deze les over?.....	120
	3. Zoek het geluid.....	121
	4. Tegelijk en na elkaar.....	121
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Een goed gesprek.....	122
	Extra: Dieren die goed kunnen horen.....	122
<i>Kopieerblad 1</i>	Zoek het geluid.....	123
<i>Kopieerblad 2</i>	Tegelijk en na elkaar.....	124
Les 2	Nou vraag ik je!.....	125
<i>Activiteiten</i>	1. Wie of wat ben ik?.....	128
	2. Waar gaat deze les over?.....	128
	3. Nou vraag ik je!.....	128
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Hoe vraag je het?.....	129
<i>Media-educatie</i>	Mogen we een filmpje kijken?.....	129
<i>Kopieerblad 1</i>	Wie of wat ben ik?.....	130
Les 3	Met wie spreek ik?.....	131
<i>Activiteiten</i>	1. Morsesen.....	134
	2. Waar gaat deze les over?.....	134
	3. Hallo, met mij!.....	135
<i>Verwerking en afronding</i>	4. We bellen!.....	135
	Extra: Kun je het vinden?.....	136
	Extra: Graham Bell.....	136
Les 4	Woorden die pijn doen.....	137
<i>Activiteiten</i>	1. Tovenaartje.....	140
	2. Waar gaat deze les over?.....	140
	3. Toverwoorden.....	140
	4. Schelden doet geen pijn?.....	141
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Vrolijke woorden.....	141
<i>Media-educatie</i>	Modewoorden.....	142

Thema 3	Ken je dat gevoel?	143
Les 1	Hoe voel je je?	145
<i>Activiteiten</i>	1. Onweersbui	148
	2. Het weerbericht.....	148
	3. Waar gaat deze les over?.....	149
	4. Hoe voel je je?	149
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Grabbel op je gevoel.....	149
	Extra: Memory met gevoel.....	150
<i>Media-educatie</i>	Kiekjes in de klas.....	150
<i>Kopieerblad 1a+b</i>	Memory met gevoel.....	151, 152
Les 2	Pechdag / geluksdag	153
<i>Activiteiten</i>	1. Pechdag / geluksdag.....	156
	2. Waar gaat deze les over?.....	156
	3. Een goede dag?	156
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Hoe wordt het weer leuk?	156
	Extra: Een dubbelgezicht.....	157
<i>Media-educatie</i>	Guus Geluk en Donald Duck	157
Les 3	Zoek!	159
<i>Activiteiten</i>	1. Warm of koud?.....	162
	2. Waar gaat deze les over?.....	162
	3. Dingen om van te houden	162
	4. Wat doe je nu?.....	162
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Speurneuzen	163
	Extra: Advertentie: Vermist!	163
Les 4	Boos! Wat nu?	165
<i>Activiteiten</i>	1. Sluipertje.....	170
	2. Waar gaat deze les over?.....	170
	3. Het stoplichtspel.....	170
	4. Tel tot tien!.....	171
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Wat zeg je als je boos bent?.....	171
<i>Media-educatie</i>	Game over	172

Thema 4	Ik vertrouw op mij!	173
Les 1	Schatzoeken	175
<i>Activiteiten</i>	1. Durf jij?.....	178
	2. Waar gaat deze les over?.....	178
	3. Schatzoeken	178
	4. Schatkisten.....	178
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Mijn schatten	179
<i>Kopieerblad 1</i>	Perkamentjes.....	180
<i>Kopieerblad 2a</i>	Schatkistje (binnenzijde).....	181
<i>Kopieerblad 2b</i>	Schatkistje (buitenzijde)	182
Les 2	Wensen en verlangens	183
<i>Activiteiten</i>	1. Dans der wensen	186
	2. Waar gaat deze les over?.....	186
	3. Oefening baart kunst	186
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wenswolken.....	187
<i>Media-educatie</i>	Wensen op tv	188
Les 3	Weet je meer, dan ken je me beter	189
<i>Activiteiten</i>	1. Waar gaat deze les over?.....	192
	2. Wat weet je van de juf of meester?.....	192
	3. Weetje (geen) ideetje	193
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wat de meester of juf weet	193
<i>Kopieerblad 1a, b, c, d, e</i>	Weetje (geen) ideetje	194-198
Les 4	Bij mij thuis	199
<i>Activiteiten</i>	1. De wasmachine	202
	2. Waar gaat deze les over?	202
	3. Klusjes in huis.....	203
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Dit ga ik doen	204
	5. Bij mij thuis.....	204

Thema 5	Allemaal anders, iedereen gelijk	205
Les 1	Kijk naar jezelf!.....	207
<i>Activiteiten</i>	1. Schipbreukeling.....	212
	2. Waar gaat deze les over?	212
	3. Pesten, wat is dat?	212
	4. De pest aan pesten.....	212
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Afspraken tegen pesten.....	213
	Extra: Pizza bakken.....	213
<i>Media-educatie</i>	Filmpje op het net.....	214
Les 2	Jouw zin, mijn zin.....	215
<i>Activiteiten</i>	1. De cirkel is rond	218
	2. Waar gaat deze les over?	218
	3. Jouw zin, mijn zin?.....	218
	4. Ruzie!	218
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Opgelost?	219
<i>Media-educatie</i>	Wat een rotding!	219
Les 3	Wel gelijk, toch uniek	221
<i>Activiteiten</i>	1. Baba, frère, meester Jacob	224
	2. Waar gaat deze les over?	224
	3. Wat is er anders?.....	224
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Wel gelijk, toch uniek.....	225
	Extra: Tel tot tien	226
<i>Media-educatie</i>	Hi!	226
<i>Kopieerblad 1</i>	Baba, frère, meester Jacob	227
Les 4	Het is maar hoe je het bekijkt.....	229
<i>Activiteiten</i>	1. Wat denk jij?	232
	2. Waar gaat deze les over?	232
	3. De twee kanten van de zaak.....	233
	4. Bekijk het eens van een andere kant.....	233
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Een appel?	234
	Extra: Roodkapje en de boze wolf	235
<i>Media-educatie</i>	Gezichtsbedrog	236
<i>Kopieerblad 1</i>	Tekening A.....	237
<i>Kopieerblad 2</i>	Tekening B.....	238
<i>Kopieerblad 3a+b</i>	Een appel?	239, 240
<i>Kopieerblad 4a+b</i>	Een kip?	241, 242
<i>Kopieerblad 5a+b</i>	Een fles?	243, 244

Thema 6	Lekker gezond	245
Les 1	Ziek of gezond	247
<i>Activiteiten</i>	1. Wat hoort bij het beroep?	250
	2. Waar gaat deze les over?.....	250
	3. Ziek, zwak, misselijk	250
	4. Hoe blijf je gezond?.....	251
<i>Verwerking en afronding</i>	5. Gezonde voornemens.....	252
<i>Media-educatie</i>	Lezen en computeren: wat is het verschil?	252
<i>Kopieerblad 1</i>	Wat hoort bij het beroep?	253
Les 2	Waar kom jij vandaan?	255
<i>Activiteiten</i>	1. Eirrace	258
	2. Waar gaat deze les over?.....	258
	3. Vragen over baby's.....	258
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Hoe baby's groeien	259
	Extra: Baby in de klas	260
<i>Media-educatie</i>	Babes en baby's.....	260
<i>Kopieerblad 1</i>	Hoe baby's groeien en geboren worden	261
Les 3	Gevaarlijk of niet?	263
<i>Activiteiten</i>	1. Ladderlopen.....	266
	2. Waar gaat deze les over?	267
	3. Gevaarlijk of veilig?	267
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Nadenken voor je iets doet.....	267
<i>Media-educatie</i>	Veilig of gevaarlijk	268
Les 4	Wat een jaar!	269
<i>Activiteiten</i>	1. Schoothondjes.....	272
	2. Waar gaat deze les over?.....	272
	3. Wat een jaar!.....	272
<i>Verwerking en afronding</i>	4. Mijn hartelijke complimenten	273
<i>Media-educatie</i>	Computerwijsheid.....	273
<i>Kopieerblad 1</i>	Mijn hartelijke complimenten	274

Thema 1 **De groep? Dat zijn wij!**

Les 1 **Daar ben ik weer!**

Samen plezier maken en elkaar beter leren kennen.

Achtergrond voor leerkrachten

In dit eerste thema besteden we tijdens de vier leefstijllessen aandacht aan de sfeer in de groep. Als de sfeer goed is, voelen kinderen zich in de klas op hun gemak. Vaak zullen kinderen die niet van school(vakken) houden toch met plezier naar school komen als ze goed contact hebben met de leerkracht en hun klasgenoten. Omgekeerd geldt natuurlijk hetzelfde: kinderen die leren leuk vinden, maar zich niet prettig voelen in de groep, komen waarschijnlijk met tegenzin naar school. Een goed functionerende groep heeft een positieve invloed op de persoonlijke ontwikkeling van ieder kind afzonderlijk en zal de creativiteit van de groep in zijn geheel vergroten.

In de eerste les van het nieuwe schooljaar staat de (hernieuwde) kennismaking met elkaar en de leerkracht centraal. Ook al kennen sommige kinderen elkaar al, ze kunnen altijd meer van elkaar te weten komen. Iedereen is uniek en heeft zo zijn eigen redenen om zich op een bepaalde manier te gedragen. Als je elkaar beter kent, begrijp je elkaars reacties beter en wordt het onderlinge contact beter.

Plezier maken is een belangrijk doel op zich. Als kinderen merken dat ze samen 'lol' kunnen maken, ontstaat er eerder een gevoel van onderlinge verbondenheid. Het lijkt misschien een open deur, maar voor het groepsgevoel is het van belang dat iedereen elkaars namen kent en ook weet hoe alle namen worden uitgesproken.

Het woordenmonster

Gebruik het Woordenmonster als volgt: bevestig een A4-tje in de buik van het monster. Nieuwe woorden schrijft u in de buik van het beest. Gebruik deze woorden regelmatig, zodat ze bekend(er) worden. Voeg nieuwe woorden toe en vervang na verloop van tijd de (bekende) woorden door een nieuw A4-tje in de buik van het monster te bevestigen. De achterliggende gedachte bij het woordenmonster is dat het de woordenschat van de kinderen helpt te vergroten.

Lesdoel

Kinderen:

- maken samen plezier en leren elkaar beter kennen.
- ervaren dat ze van verschillende dingen houden.

Overzicht lessuggesties

▶ Activiteiten

1. Waar gaat deze les over?

2. Bewegende namen

Een spel. Kinderen verzinnen een beweging bij het noemen van hun naam.

3. Geef me de vijf

Een teken- en schrijfo opdracht. Kinderen maken een handomtrek. In elke vinger schrijven ze iets over zichzelf.

4. Hand in hand

Een spel. Van wie is de handomtrek?

▶ Verwerking en afronding

5. Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over zichzelf.

▶ Woordenmonster

▶ Thuiswerk

Materiaal

Voor activiteit 3:

- (Gekleurd) papier.
- Potloden of pennen.
- Scharen.

Voor activiteit 4:

- Eventueel een touw, om een slinger te maken van alle uitgeknipte handen.

Voor activiteit 5:

- Werkboek.

Lessuggesties **Activiteiten**

1 **Waar gaat deze les over?**

'In deze les doen we een aantal spelletjes om elkaar beter te leren kennen. Ook al zit je al jaren bij elkaar in de klas, je bent toch ieder jaar weer een beetje anders. Je hebt er dingen bijgeleerd, en vindt nu misschien weer andere dingen leuk of belangrijk dan vorig jaar.'

2 **Bewegende namen**

Een spel. Kinderen verzinnen een beweging bij het noemen van hun naam.

De kinderen zitten of staan in een ruime kringopstelling. Noem uw naam en maak er een beweging bij. Stamp bijvoorbeeld met uw voeten, draai een rondje of zwaai met uw armen. De beweging moet even lang duren als het noemen van uw naam.

Vraag de kinderen om een beweging te verzinnen bij hun eigen naam en geef ze de gelegenheid om dit even te oefenen. Noem nu de naam van een kind (bijvoorbeeld Wies). Wies noemt haar naam en maakt tegelijkertijd 'haar' beweging. De anderen herhalen haar naam en doen de beweging na. Nu noemt Wies de naam van een klasgenoot (bijvoorbeeld Dohan). Dohan noemt zijn eigen naam en doet zijn beweging voor. Ga door tot alle namen genoemd zijn.

Variant

Speel hetzelfde spel. Deze keer vertelt iedereen in een of twee woorden iets over zijn vakantie. Bijvoorbeeld: zwemmen in zee, luieren, autopech. Elk kind verzint er een beweging bij. Ga in snel tempo de kring rond.

3 **Geef me de vijf**

Een teken- en schrijfpdracht. Kinderen maken een handomtrek. In elke vinger schrijven ze iets over zichzelf.

Kinderen maken een handomtrek van hun eigen hand op stevig papier of dun karton. In elke vinger schrijven ze de antwoorden op onderstaande vragen. Daarna knippen ze de handomtrek uit.

Schrijf de volgende vragen op het bord:

- Duim: Wat is je favoriete sport of spel?
- Wijsvinger: Wat vind je een lekkere traktatie?
- Middelvinger: Wat vind je leuk op school?
- Ringvinger: Waar heb je van genoten in de vakantie?
- Pink: Welke wens heb je voor dit schooljaar?

4 Hand in hand

Een spel. Van wie is de handomtrek?

Verzamel de uitgeknipte handen. Om de beurt trekt iemand een hand uit de stapel en leest voor wat er op de vingers staat. De groep raadt van wie de hand is.

Bij een grote groep kunt u deze activiteit verspreiden over de dag, of in groepjes laten uitvoeren. Ieder groepje maakt in dit geval een 'stapeltje handen'. Kinderen in een groepje trekken om de beurt een hand en raden van wie deze is.

Mogelijke vragen

- Wat vond je een mooie wens en waarom?
- Wie heeft nog een wens voor dit schooljaar die niet genoemd is? *Vertel ook uw wens voor het schooljaar.*
- In de wijsvingers stond iets lekkers. Wat zou je willen uitdelen op school als je jarig bent? *Refereer eventueel aan regels die er zijn in de school over snoepgoed uitdelen op verjaardagen.*
- In de duimen stonden sporten of spelen. Welke van deze sporten of spelen kunnen we ook op school spelen?

Hang de handen met een touwtje erdoor als slinger in de klas, of plak ze samen op een groot vel papier.

Verwerking en afronding

5 Dit ben ik!

Een opdracht uit het werkboek. Kinderen beantwoorden vragen over zichzelf.

Kinderen maken de opdracht *Dit ben ik!* in het werkboek. Ze bespreken hun antwoorden met degene die naast hen zit. Stel daarna de volgende vragen aan de groep.

Mogelijke vragen

- Wat is er anders dan vorig jaar?
- Wat is er hetzelfde als vorig jaar?
- Vind je jezelf anders?

Woordenmonster

Indien gewenst.

Thuiswerk

Zie de opdracht *Een hand met verstand* in het werkboek.